

ALT EMPORDÀ

Periòdic Nacionalista
Adherit a la LLIGA REGIONALISTA

REDACCIÓ i ADMINISTRACIÓ
CERVANTES, 1, 1.er

FIGUERES

16 de Juny 1917

Any I - N.º 18

Preu: 10 cèntims

Alentorn de l'Emprèstit

Cercant la convergència

L'idea de fer el Municipi un Emprèstit per a dur a terme projectes i millores d'ordre espiritual i material, de qual implantació en senten fretura tots els ciutadans que anhelen per la Ciutat nostra nous viarans de progrés i engrandiment, és estat un cop més llençada a la discussió pública, i acordada en principi pel Consistori la seva realització.

Opinions plenes de bon zel, dalers més sentimentals que pràctics, apriorismes negatius i partidistes, irreverències analfabetes i pintoresques que l'inadaptació al sentir de la ciutat sols pot haver engendrat, han sortit alentorn de l'iniciativa, fent tremolar quisab si per la sort i eficiència d'ella.

Tractant-se d'afer d'interès vital i essencial per a la nostra vida ciutadana, volem i devem dir-hi nostre parer ben serenament i diàfana.

Som, en principi, absolutament partidaris de fer un Emprèstit. La raquítica vida de la nostra hisenda municipal, la migradesa de mitjans que el centralisme deixa als ajuntaments per a nodrir els seus pressupostos, les tradicionals miopia i manca d'empenta dels qui des de molts anys regeixen els destins de la Ciutat, un moment o altre havien d'extingir-se.

Ara sembla arribat el moment, i no és pas tard.

Tampoc és inoportú.

Aquest problema de l'oportunitat és fill d'un punt d'obrir excessivament conservador i rutinari en les normes a seguir pels qui administren la cosa pública. Però, además, l'augment constant de l'interès del diner que apunta en començar-se la conflagració europea, és va accentuant cada jorn, amb la possibilitat de refermar-se segurament més encara en les hores de la post-guerra; i l'acumulació de riquesa en efectiu que indubtablement ens ha dut aquella, fent que hi hagi en terra catalana un no despreciable stock de metàl·lic per col·locar, són factors que cal tenir ben bé presents per apoiar el criteri de que la qüestió del moment de fer el préstec no és un desencert.

Algú dirà, potser: ¿Volen l'Emprèstit els ciutadans de Figueres?

I a aquesta pregunta direm que, per contestar-la, se'n ha de fer una altra: ¿Volen els figuerencs millores espirituals i materials necessàries per la seva urbs?

Indubtablement que aquesta pregunta obtindria, d'anar-se a un referendium, —en aquest cas innecessari, perquè el problema de la conveniència de l'Emprèstit és claríssim, i el del procediment és incompetent la democràcia inorgànica per resoldre'ls

una resposta totalment afirmativa. Es orb qui no vegi l'estancament de la vida en la nostra ciutat, qui no sàpiga escoltar les inquietuts d'amellar-la de faisó que poguem fruir d'ella amb orgull i profit.

De mode que el problema de la necessitat i la conveniència es pot dir que no és tal. L'únic problema que la qüestió de l'Emprèstit planteja és el de la manera de fer-lo, de qui l'ha d'estudiar i dur a terme, de les iniciatives que amb els cabals d'ell i hagin de realitzar-se. I aquests tres punts no vacilem en dir-ho, plantegen un altre problema que resolguent-lo es resolen aquells. Es el problema de la confiança, que pot formular-se en aquests termes: ¿Té l'actual Municipi de Figueres, majories i minories àdhuc, estudiant i treballant en i per l'Emprèstit, la confiança de la Ciutat?

Llegint els diferents periòdics que veuen la llum entre nosaltres, fixant-se en l'espectacle donat en la sala de sessions municipals en parlar-se de l'Emprèstit, recollint comentaris arreu, en converses privades, en tertúlies i còrcols, es veu que l'actual Ajuntament no té ni mereix la confiança per acomplir obra tan important. I dins ell no la tenen ni la majoria ni la minoria, a més de per raons que ara no és del cas escatir, perquè, d'empendre l'obra de l'Emprèstit, la primera convertiria, encara que no fos aquest el seu propòsit, en obra d'un partit polític lo que ha d'ésser obra de tota la Ciutat, i no cal dir que menys la minoria, car li manca la força i la cohesió necessàries, puix no té altre aglutinant que el desafecte als qui són més a Cà-la-Ciutat, amb la col·laboració dels quals per a estudiar i realitzar l'Emprèstit amb totes ses seqüències deuria comptar també, si no volgués incórrer a son torn en el defecte d'intentar una obra de partidista, privada en ambdós casos de la simpatia i confiança unànims de la Ciutat.

Això fa que creiem que els estudis previs, dels quals han de resultar concretats el procediment a seguir per a realitzar l'Emprèstit; els projectes que amb els cabals que es recaptin hagin de dur-se a terme, i fins l'ordre de prelacló dels matèixos, els tingui d'estudiar, realitzar i senyalar, no solament uns quants regidors ni tots els regidors, sinó una selecció de aquests, de particulars i de representants de societats i de grups polítics i socials que no tenen veu ni vot al Consistori, els quals, reflexant integralment el pensar i sentir de Figueres, facin viable ço que inspira l'afecte que per damunt d'idees de partit i personalismes, sentim tots per la nostra Urb que desitgem sigui admiració de propis i estranys.

No som partidaris d'una informació pública perquè aquesta seria, com totes, xorca i d'eficàcia nul·la; no creiem en l'obra complementària a la del que puguin fer consellers els vocals associats, perquè si bé aquest any un etzar ha dut entre ells a persones competentíssimes que a nostre entendre deuen treballar i ajudar en tot lo de l'Emprèstit, no representen ells tots el matíços ni els estaments ciutadans; no demanem una gran assemblea, car ella és una temptació per la declamació inútil, i un perill perquè s'avivin divisions i desavinences. Demanem la constitució d'una Junta Mixta, i dins ella una comissió neutra, que sense grans crits i amb la confiança de tothom, executi l'honorable i excelsa comanda.

Si així es fa, si tots els sectors de l'opinió figuerenca són cridats a col·laborar en la obra de l'Emprèstit; si juntament amb regidors hi són els ciutadans que han palesat en llurs afers o professions i càrrecs aptituds i competència garantitzadores d'acert en guiar els passos i fretures de la Ciutat; si totes les idees i conviccions i classes hi posen la seva esperança i el seu esforç, nosaltres tenim fe en lo que d'aquest Emprèstit, de que tant es parla, pugui resultar, i per ell i en pro d'ell ens oferim incondicionalment.

Si aquest nostre pensar no fos atès, i obra tan capdal, es fes en mig de apassionaments i monopolis, que en cap cas podríem admetre, i que el farien indefectiblement fracassar o minvar els seus resultats, allavors ens reduiríem a fer labor de crítica tant sols, tot playent-nos de que en afer mai prou encomiat com aquest, no s'hagués sabut trobar pels qui n'han publicat l'iniciativa, el punt de convergència de tots, absolutament tots, els figuerencs, puix si establerta una «Unió sagrada» en quedés fóra una ínfima minoria, seria cosa tan despreciable i minúscola que ni valdria la pena d'escoltar el seu baladreig incivil i groller, fill d'un predomini del despit, l'odi i l'incomprensió per damunt de l'amor a Figueres, anhelosa de ser la formosa i rica capital de l'Alt Empordà.

ECOS

L'altre dia tiràvem contra la musica pintoresca, les sardanes desnaturalitzades, i, de retop, contra els obligats de corneti. Volem dir avui alguna cosa a propòsit de certs escriptors qui buiden les plenituds del seu magi en prosa bilingüe o, senzillament, exòtica dialectitzada.

Res tan carrincló i xavacà com la prosa bilingüe per sistema. Es pot tolerar la cita —no l'abús— de modismes i frases en llengua diferent; mai, però, embrutar per vici la llengua pròpia amb «brodat» en parla estranya. Fer-ho, denota o pobresa de lèxic o un pèssim gust.

Quelcom pitjor hi ha encara. L'adulte-

ració intencionada d'una llengua per a fer riure. Exemples: l'emprar el «castellà de municipal»; l'ús del castellà amb accent andaluz.

Si lo primer havia arribat a fer una certa gràcia en temps d'En Pitarrà (ara, sortosament, ja ha passat) lo segon sols pot tolerar-se fent literatura, no periodisme, a qualque escriptor del tarannar dels germans Quintero.

Però que en terres catalanes i en periòdics escrits en nostra parla s'hi faci brometa neotàfica en andaluz carrincló i postiç, és senzillament lamentable.

Ho diem creient vetllar per la civilitat i el bon gust en l'escriure, i fins per respecte al castellà. També, perquè l'escriure en llengua pròpia pot impedir, per amor a aquesta, cert tó i certes paraules que ni donant per sentat el baix nivell de l'adversari, i del públic, hi ha dret a emprar.

Entre totes les professions de Catalunya, una s'ha significat, més que cap altra potser, pel seu catalanisme: la de metge.

Des dels cimals, com els malaguanysats Doctors Robert i Fargas, capdells del nostre moviment, fins l'humil metge de poble qui llegeix quotidianament fa anys La Veu de Catalunya, i qual nacionalisme és fill dels generosos romanticismes universitaris de fi de sigle amb pet de «Segadors» acompanyats de cops de sabre policíac, en podríem fer una llista inacabable.

De vius recordem ara, sols per donar uns nom exemplars, el Doctor Freixas de Barcelona, i el Doctor Riera de Girona, popular President de la Diputació Provincial i Conseller de la Mancomunitat de Catalunya.

També en nostra contrada, tot brègant en èpoques electorals, n'hem trobat més d'un, que no nomenem per no ofendre llur modestia, que fa d'apòstol del catalanisme militant.

Segurament que l'intimitat de la professió de metge, i l'apostolat amb que molts exerceixen son comès, els dona prestigi i autoritat per a guanyar adeptes per la causa catalana.

Fan quelcom més, encara. I això es lo que ha inspirat aquestes ratlles.

Es reuneixen anyalment sots el nom, els auspicis i iniciatives de l'Associació de Metges de Llengua Catalana. La reunió no es per fer un tiberi, i menys inspirada per allò que se'n diu els interessos «de classe», sinó celebrada per a honorar i enaltir la Ciència Catalana, per a esperonar als editors, fabricants o inventors de productes medicinals i curatius elaborats en terres de Catalunya.

Ara es tornen a reunir dintre pocs dies, i anuncien una altra exposició amb motiu del segon Congrés de Metges de Llengua Catalana. Fan més els metges pels nostres ideals amb aitals orientacions, que no pas deu discursos de miting.

EUTRAPELI.

La tràgica continuació

S'és resolta ja, legalment quant menys, la crisi ministerial en aquests darrers dies ocorreguda; les aigües, uns instants trasbalsades, tornen a córrer,—en apariència, potser,—tranquiles i pausades dintre el séu llit normal, com si ja fossin en oblit de de que amb la seva passada impulsió removedora havien posat a nivell de la realitat tot el mal fons que amagaven sota la seva cursa suau i acostumada. Això serà la continuació, la fàcil continuació d'una tràgica història perduda en el passat d'una malestrugança, i acorruada cada jorn en el més enllà poc amable al qual és conduïda per una desolada voluntat.

Vingué un d'aquells instants de fonda vibració, de realitats puñyentes, de fatalitats, també; un d'aquells moments de l'història dels pobles que no en va passen mai,—i pitjor si hi passen; i en l'ample horitzó que davant la consciència de tot l'Estat havien d'obrir-hi els esdeveniments, i on s'hi mostraria com fóra de gloriosa i fecunda, amb una necessària renovació, la vida actual i raquítica del nostre país, hi podia ésser reivindicada aqueixa continuació fatalista que pesa al nostre damunt, que aixala tota energia, i en fa pervindre una dolorosa desesperança.

I han passat els fets, i la situació greu que ells creaven no ha trobat millor solució als ulls altíssims i directors de l'Estat que cridar al suprem manament de la pública nau a un d'aquells homes de la vella i desastrosa política de comparses, semblant a un dels catúfols del sistema de govern actual que s'enfonzen o apareixen com en un joc avesat i destre.

Ha pujat En Dato i els séus, no com una solució, sinó com una continuació del devallant fins avui seguit, i que talment sembla que ja no es pugui aturar.

En va s'hi fan sentir les fortes estrebades dels fets nous en les xarugues concepcions polítiques d'Espanya, i en va hi porten la paga i senyal d'un avenir a punt de sortir a esclat de vida; a una crisi gravíssima,—que amb raó s'ha anomenat crisi del sistema,—s'ha respost amb un canvi de ministeri a l'antiga manera; i quan s'ha plantejat el problema de la vida total espanyola, i de la seva renovació fatalitzada, s'ha volgut defugir-lo amb la més greu inconsciència.

Tan mateix encara s'hi continua la tràgica història.

Del nostre verb

En els inicis del catalanisme, era llei primordial entre els precursors del moviment polític actual el culte a la llengua. En català, en aquell català esmossat per segles d'emudiment, ragut pel corcò de la incúria i afollat per la desnaturalització més greu, però en català finalment, escribiren llurs corrandes i llurs gemecs, llurs imprecacions i llurs entendiments, aquells

literats que s'haurien esverat de sentir parlar de nacionalisme i àdhuc entre ells els qui en ses relacions familiars empraven una parla que creien relligada amb la de Cervantes, però que no es podia saber ben bé si era un castellà empeltat de català, o una parla catalana empedrada de tòpics castellans. El cert és que revent-li la màxima honor de què eren capaçs o confessant-la vergonyosament, iniciaren un gloriós corrent contrari al que menaçava reduir una de les sis branques més esponeroses del gran arbre de la llatinitat lingüística a la categoria d'un patuès ben poc respectable.

Quan més endavant la renaixença catalana comença a pendre fesomia de moviment polític, i es formularen aquells programes ideals de reconstrucció de vida catalana, no pogué mancar en aquella llista del que «volem» i en lloc preferent «la llengua catalana amb caràcter oficial».

I avui tot obrint la sega de les sembrades successives, no gosaria el catalanista més vergonyant a mantenir les seves afirmacions polítiques excloent el principi de la llengua.

Doncs bé: si feia cada català examen de consciència de la seva particular actuació en el complex de la nostra vida social, pocs trobarien potser que havien dut el típic «gra de sorra» a una reconstrucció efectiva de l'idioma estimat.

Si un dia un qui es dedicués a estudis d'història, poso per cas, afollés el sentit tradicionalment admès de nostres gestes passades, un clam d'indignació s'alçaria de totes les gorges catalanes, i l'osat crític fóra llençat al marge de la nostra comunió política.

I aquesta indignació no brolla de nosaltres contra nosaltres mateixos, mesquins qui gosem sollar sense escrúpol cada hora i cada minut la parla que un Verdaguier i un Aguiló van fer ressorgir de la rel viva!

Tot jorn veiem com un de tants centres catalanistes de Catalunya organitza un concurs de lectura i escriptura per a nois. Lloable, lloabilíssima és sempre la idea; mes això és poc pel que caldria fer. La generació actual ja porta dins d'ella mateixa *ab initio* el ferment de la corrupció; un esforç un xic heròic cal per salvar-la, i aquest esforç sols pot realitzar-lo cada ú refent la seva cultura en aquest ram, reobrant sobre els séus coneixements generals de gramàtica i vetllant per la puresa de la nostra fonètica, del nostre lèxic i de la nostra sintaxi, amb igual esment que vetllariem per la higiene del nostre cos i l'equilibri de les nostres maneres.

No n'hi ha prou d'institucions tan remarcables com la càtedra de Llengua Catalana que sosté la meritíssima Diputació Provincial de Barcelona i regeix nostre estimat D. Pompeu Fabra; no n'hi ha prou, sobre tot si a aquella càtedra no hi van els futurs mestres d'escoles catalanes a refer la viva tradició lingüística que han d'encomenar a tots els nois de Catalunya. Puix de les escoles mateixes de primeres lletres té d'arrancar l'ensenyança de la llengua nadiua, si no volem que la pols destructora passi d'uns caires als altres del nostre parlar, com moguda per un plomall inhàbil, si no volem que els Mestres en Gai Saber de la generació venidora ignorin encara l'ús recte del *llur* i de les partícules *hi* i *ne*, i que no sigui obstacle per guanyar premis als Jocs Florals de Barcelona el tenir el barbarisme morfològic i sintàctic ficat al moll dels ossos.

M. VIDAL

DE LA SOPA DELS POBRES

Circumstàncies independents de la voluntat de la Junta de Protecció a l'Infància i Repressió de la Mendicitat, d'una part, i, d'altra, l'espera d'alguns donatius promesos i encara no arribats, han privat de fer públic més aviat el resultat de la Sots-

cripció Extraordinària oberta per a cobrir el gros dèficit del passat any.

Les llistes quedaren closes el 30 de Març i les sumes recollides ascendeixen a Ptes. 4.458'15; els augmentes de quotes i les noves sotscripcions a Ptes. 293'50 i Ptes. 382, anyals, respectivament, que vindran a compensar les baixes que per absències i defuncions s'han produït en aquest semestre.

A tots els nostres conciudadans i a aquells que sense ésser-ho han mostrat palesament en aquest cas son amor a nostra Ciutat, la Junta de Protecció a l'Infància i Repressió de la Mendicitat testimonia son més pregon agraïment, desitjant que aquest altruisme serveixi d'exemple als que encara avui regategen a aqueixa obra l'apoi que de tots tant necessita.

Sotscripció extraordinària per a eixugar-ne el dèficit

	Pensetes
Joan Barris	1'00
Joan Teixidor	3'00
August Alvarez	2'00
Miquel Ros	5'00
Patrici Dalmau	5'00
Salvador Pascual	5'00
Bonaventura Bonaterra	2'00
Joan Colls	1'00
Jaume Casadevall	2'50
Miguel Naval	0'50
Esteve Juandó	1'00
Joan Cortada	15'00
Vicens Salleras	100'00
T. Figueras Vda. Coldecarrera	50'00
Constantí Torrent	25'00
Germans Maristes	3'00
Abdon Batet	2'00
Narcís Depablo	10'00
Corat Tauler	2'00
Vda. de S. Carreras	10'00
Anton de Sabater	5'00
Albert Sala	1'00
Rosa Rebarté	4'00
Joan Moragas	10'00
Rafel Pagés	10'00
S M T E R	10'00
Pelai Martínez	5'00
Francesc Tausi	3'00
Joan Puigferrer	2'00
Josep Trayter	6'00
Joan Conte Lacoste	10'00
Gabriel Brusola	5'00
Miquel Comas	5'00
Ramon Pascal	1'00
Martí Ferrer	1'00
Narcís Bosch	5'00
Joan M. Blanquiere	1'00
Martí Maureta	5'00
Rafel Soler	10'00
Enric Albert	5'00
Josep M. Martí	75'00
E. M	10'00
Vicens Fontán	20'00
Rafel Dalmau	1'00
Ignasi Sala	10'00
Francesc Armangué	5'00
Ramon Dalmau	5'00
Esteve Quera	4'00
Rvd. Josep Callis	50'00
Joaquim M. Gay	25'00
Enriqueta Paler	10'00
Pere Sutrà	5'00
Jaume Gorgot	150'00
Dr. Vidal	10'00
Círcol Artístic	135'00
Gimnàs Colón	5'00
Juli Moradell	5'00
Consol Lleys	5'00
Gremi de Cafeters	400'00
Joaquim Moner	100'00
Lluís Pons	25'00
Carles Cusi	100'00
Eusebi de Puig	50'00
Carme Sala	2'00
Andreu Llauro	2'00
Ricard Martín	10'00
Martí Romans	5'00
Narcís Margall	10'00
Manuel Gomez	5'00
Jaume Roura	10'00
Suma	1498'00

(Continuarà)

Josep Sans i Roquer

ADVOCAT

Gestió i tramitació de préstecs del Banc Hipotecari d'Espanya.

Cervantes, 25

FIGUERES

NOTICIARI

D'aquí a pocs dies serà obert en la «Lliga Nacionalista de l'Alt Empordà» un curs d'Esperanto que se celebrarà de 9 a 10 del vespre de cada dimarts i divendres, que serà de pública assistència, a càrrec del distingit professor D. Angel Lassa.

A la vegada, i en la mateixa hora de cada dilluns i dijous, hi seran donades lliçons de llengua catalana, a profit dels socis.

Aquells qui hi vulguin assistir poden passar a inscriure's a la mateixa «Lliga».

CUCA FERA

Ha sortit ja el número 9 de *Cuca Fera*, setmanari nacionalista, que ens arriba aquesta vegada ple de punxants caricatures en les quals hi són humorísticament tractats els actuals esdeveniments d'Espanya.

Amb aquest número s'hi presenta la seva nova redacció que, sengons sembla, s'inspirarà més aviat en la broma fàcil i abastable a tota popularitat, fidel continuadora de les entremaliadures del *Cu-Cut*.

Nosaltres lamentariem, però, que no pogués perdurar-hi la civil distinció de la rialla que hi aportava l'assabentada direcció d'En Josep Carner.

Desitgem a la nova *Cuca Fera* forç d'èxit en la seva tasca de comentari a marge d'ironia dels fets populars que esdevinguin.

SALVADOR BOSCH i ROIG

Director de l'Escola Pràctico Mercantil i representant de l'important Company d'assegurances «La Catalana», particip el trasllat dels seus despatxos al carrer MATADERO VELL, N.º 4.

Per tal de poder publicar íntegrament document de tan trascendent oportunitat com és el manifest que els parlamentaris regionalistes dirigeixen al país, ens és obligat de retirar molt d'origen ja compost que procurarem anar encabint en números successius, de no haver perdut l'oportunitat.

COL·LEGI-ACADEMIA "MONTURIOL"

Cursos d'anglès, francès, alemany i italià, a càrrec de dos il·lustrats professors, titular un d'ells i ex-professor d'importants Col·legis i Liceus França i Alemanya.

Lliçons de Taquigrafia per un tècnic professor.

Ensenyança de la Teneduría Llibres i pràctiques de comerç.

Exàmens públics d'aptitud i exsició de treballs a fi de curs.

Les ensenyances són donades procediments actius, pels quals alumne pren part activa en son senyament.

ELS PARLAMENTARIS REGIONALISTES AL PAÍS

Complint un deure

Només un any ha passat des que en les darreres hores d'un Parlament tancat o buit d'iniciatives governamentals, en els moments més febrilment actius de la vida pública europea, vàrem adreçar la nostra veu a tots els pobles d'Espanya cridant-los a sentir plegats la vibració d'aquesta hora heròica del món en què es revisen totes les valors i es prepara una nova Europa; a desvetllar en les multituds ibèriques, segles ha adormides, un ideal col·lectiu de germanor, de llibertat i de grandesa.

Només un any ha passat i tornem altra vegada a trobar-nos a les darreries d'unes Corts, tan efímeres i estèrils com aquelles, amb qüestions gravíssimes subretres al Parlament, amb canvis de govern i de partit preparats i resolts entre ombres i foscos, en converses secretes, ignorades de les Corts i del país; amb tots els problemes cabdals, de la vida pública ni resolts ni solament plantejats, com sempre indefinidament ajornats per un demà que mai arriba.

Però ara com llavors, nosaltres, elegits en lliure sufragi pels ciutadans de Catalunya, devem als nostres electors, i com membres del Parlament als ciutadans de tota Espanya, clara i franca la paraula nostra, sobre els gravíssims esdeveniments actuals; paraula més autoritzada i forta avui que llavors, perquè ha estat consagrada per un plebiscit excepcionalment vàlid dels ciutadans de Catalunya i els encoratjaments entusiàstics vinguts de tots els pobles hispànics; i perquè reb ara mateix dels fets esdevinguts i dels que sota els ulls de tothom es preparen, una nova consagració: la de la previsió encertada.

Per Catalunya i l'Espanya gran

Tan actuals són avui com eren llavors les nostres paraules: més actuals encara avui per la violent agudització dels nostres problemes constitucionals. Però abans de parlar de les modalitats presents d'aquests problemes, mantenim i reproduïm tot el que PER CATALUNYA I L'ESPANYA GRAN vàrem signar; ho mantenim i reproduïm, i fervorosament reiterem la crida a totes les nacionalitats ibèriques per tal de constituir dintre d'un ambient de llibertat individual i de llibertat col·lectiva, o siga d'ample i plena autonomia, una Espanya veritablement forta i gran.

Les crisis d'abans

Fins ara les crisis polítiques a Espanya podien ésser totalment subretres al coneixement de la opinió pública, perquè eren crisis de família. No hi ha a Espanya partits en el sentit democràtic de la paraula; no hi ha, per tant, eleccions més que en algunes seccions del territori espanyol. Els diputats i senadors són fets i fabricats sota l'ombra del poder reial pels homes que el Rei tria per governar i amb els organismes de govern que el Rei posa a les seves mans. En comptes d'unes Corts veritablement populars, que aixequin davant del poder reial l'altre factor essencial d'un govern lliure, la representació dels ciutadans, l'encasellat perpetua les Corts de Reial Ordre que fan del règim constitucional espanyol una veritable autocràcia.

Dintre d'aquest sistema que és el tradicional a Espanya, les crisis no poden nàixer dels moviments de la opinió. Nàixen, com en la monarquia pura, de mals-humors o renyines o desacords entre els homes de la petita algarquia bifurcada encarregada de les cerimònies constitucionals; i es resolen naturalment a la Cambra règia amb converses a cau d'orella amb els presidents del Consell i de les Cambres que constitueixen la gerència alternativa de la comunitat governant.

Així, com aquestes crisis habituals, ordinàries, s'ha tramitat i resolt la crisi de constitució, crisi de règim plantejada per l'exèrcit, com si els ulls, avesats a les minúcies de les petites lluites de basti-

dors, no poguessin capir les grans realitats de la vida col·lectiva.

La qüestió militar

I això que els fets són d'una magnitud imponderable. L'exèrcit que té per llei essencial la disciplina, cansat d'esperar inútilment durant vint anys disposicions legislatives i ministerials, que el constitueixin en exèrcit veritable per la seva organització, el seu armament, la seva preparació tècnica; cansat d'esperar millores en aquesta misèria dosificada que constitueixen en general els sous de l'Estat; cansat de suportar el favoritisme d'unes quantes famílies i clientele de Madrid, va constituir Juntes de Defensa de cada arma; les oficialitats de totes les armes varen sindicar-se, i a l'ésser ordenada la dissolució de les Juntes i empresonats els seus membres, en comptes d'obeir varen presentar un ultimatum exigint la llibertat dels detinguts, la reposició dels destituïts i el reconeixement de les Juntes de Defensa. I el Govern va tornar enrera els seus acords i va refrendar els que li foren dictats per la Junta de Defensa de Barcelona.

Aquest ha estat el violentíssim cop de massa que ha obert la crisi d'ara. I aquesta crisi no es resol cridant els ministres d'abans d'ahir. Les peticions fonamentals queden plantejades com un interrogant prenyat de perills i amenaces; la suprema direcció de l'autoritat militar no és al ministeri de la Guerra, ocupat per un dels acusats, ni al Govern, exercit per homes responsables de l'estat de coses denunciat. I amb tot això la sobirania, que és el dret amb la força per donar-li eficàcia, no se sab ben bé on para.

Subvertits els poders, descentrada l'autoritat, voltats aquests fets d'un ambient de tolerància i simpatia, trontollada tota l'economia espanyola per les repercussions de la guerra, augmentada l'excitabilitat popular per la carestia i l'exemple de revolucions i de grans esdeveniments en altres països; oberta arreu del món una etapa constituint en torn de la universalització del sufragi i l'autonomia de les nacionalitats, de la Restauració ençà no hi havia hagut a Espanya un moment semblant al moment d'ara.

La qüestió militar i la opinió

Agrava d'una manera assenyada la transcendència de la qüestió militar la forma com ha estat rebuda per la opinió pública. L'actuació de les Juntes de Defensa en aquestes darreres setmanes constitueix una manifesta transgressió de les lleis constitucionals, un veritable pronunciament pacífic. Dintre d'un país normal, d'un país constituït, el fet de la sindicació de les oficialitats de totes les armes per imposar determinades solucions al Govern, és una anormalitat tan extraordinària, un capgirament tan monstruós de l'ordre estatutari, que provocaria en tot el cos social una reacció formidable, un ambient d'hostilitat i repulsió irrespirable.

¿Es això el que ha succeït a Espanya? No. Amb tota sinceritat cal declarar-ho: ni repulsió ni hostilitat, ni sorpreses tan sols. Ben al contrari: un ambient d'excusacions i fins de clara simpatia ha acompanyat l'actuació de les Juntes de Defensa. ¿Per què? Perquè al costat de tantes ombres i ficcions era un crit de sinceritat, era una realitat viva; perquè el problema que planteja és el problema constitucional el de ser cadascú el que ha de ser, que és el problema de tots els estaments, de tots els organismes públics en els països no constituïts com Espanya.

La Junta de Defensa de Barcelona en la seva nota declara que l'exèrcit està desorganitzat, menyspreat i desatès; que els anhels de reforma no han estat acollits amb amor ni han passat mai de projecte i que, en canvi, favoritismes i injustícies han anat fent seleccions al revés en desprestigi de la col·lectivitat.

Doncs bé; per vergonya dels que regeixen anys i anys ha l'Estat espanyol, en tots els ordres de la vida pública espanyola, en tots, tots, sense excepció, poden ésser dites aquestes paraules amb

la mateixa terriblement acusadora veritat. Els nostres governants no han sabut organitzar res; ni l'exèrcit, ni la marina, ni l'Administració, ni els Municipis, ni les Diputacions, ni les hisendes locals, ni l'ensenyança, ni la Justícia, ni l'economia nacional, ni les institucions socials. Ni solament han sabut organitzar-se ells, això és, els que tenen el govern suprem, donant-se la dignitat, la força social, la representació veritablement nacional d'un Estat a la moderna amb ciutadans lliures i lliures electors i Assamblees veritablement electives.

Però quant l'espasa de les Juntes de Defensa ha caigut sobre la taula del Govern, l'han acompanyada les simpaties del que esperen veure a la fi oberta i ben oberta la via de les grans reformes constitucionals.

Ineptitud de l'Estat

La primera d'aquestes reformes, la reforma prèvia, és la de l'Estat, que és l'instrument de totes les altres. Els fets proclamen prou la seva ineptitud. Vint anys ha que l'exèrcit espera reformes i no venen. Trenta anys ha que periòdicament s'anuncien lleis d'administració local i no són aprovades. Anys i anys ha que es parla de l'autonomia universitària i de l'ensenyança tècnica i de l'escola i el mestre, i no es passa mai de la retòrica ministerial. I els organismes locals esperen una hisenda pròpia, que es promet en grans projectes, mentre van minvant la reials ordres ben efectives; i els productors tenen sempre a la vora de la mà, pendents de l'estudi immediat del Ministre, les institucions fonamentals de l'utilitat econòmic, velles ja en els grans pobles d'Europa, i els ministres van passant i les generacions de productors succeïnt-se. I els obrers senten l'absència dels segurs, que donen estabilitat al seu viure i d'institucions per la seva formació tècnica. I així tots els estaments.

Mentrestant, amb una rotació d'una regularitat exemplar, com la successió de les estacions, van alternant els dos jocs de ministres i de funcionaris i de Corts de S. M. I ara declaracions i després misatges i més enllà projectes de llei i després crisis, i tota la vida pública espanyola va seguint igual, com si res hi hagués a fer ni mudar ni corregir ni innovar.

A un organisme de tan extraordinària incapacitat per la tasca eficaç, efectiva, cal en primer terme descongestionar-lo, deixar en les seves mans les funcions essencials, les característiques del poder central i dur a altres organismes totes les altres funcions. Quan no s'hagués de cuidar més que de l'exèrcit i de la diplomàcia i de l'economia general, tal vegada tindria temps per escoltar i atendre les aspiracions justes, més encara per estimular els progressos i despertar les ànsies de perfeccionament i fins per imposar-les allà on calgués, com fan els Estats dignes de ser-ho.

El règim federatiu

Donar a l'Estat una constitució federativa: aquesta és la gran solució renovadora.

Amb una organització interna d'estructura federativa els pobles ibèrics tindrien l'ambient de germanor, d'intimitat amorosa que forma les grans unitats indivisibles. Les ciutats vives que çà i enllà d'Espanya serven records d'antigues grandeses i senten en les entranyes llavors de capitalitat, foren centres d'intensa propulsió d'una vida renovada i donarien com les ciutats italianes nous caires i matisos a la civilització. L'Estat, alleugerit de l'abrumadora tasca d'ara, orejat per aquestes corrents de renovació, aniria adaptant-se a les funcions enlairades d'una suprema direcció.

Aquesta organització federativa és, per altra banda, la que correspon a l'estructura de la societat política espanyola dividida en nacionalitats, en pobles que tenen una personalitat ben definida. Establir-la és sotmetre's a la exigència de les grans forces naturals i històriques que ens han fet a tots tal com són i no d'altra manera, forces formidables que no es

deturen amb lleis ni Reials Decrets ni fulla de constitució; és obeir a un imperatiu de justícia, únic fonament possible de vincles jurídics sòlids i durables; és enfortir l'Estat (que bé prou ho necessita), incorporant-li forces vigoroses que es perden per ell o bé el pertorben, com les de tota la perifèria espanyola i especialment de Catalunya i Bascònia.

També la tècnica imposa aquesta forma d'Estat. L'Estat compost o federal constitueix una perfecció en la organització política, perquè estableix una divisió del treball amb la major adaptació a la funció que n'és sempre conseqüència, perquè articula més vigorosament amb la cosa pública tots els centres vitals del país, perquè aixeca per tots els àmbits del país escoles de vida pública on s'aprofita tota la força motriu dels grans amors del terror i es preparen els estadistes veritables, això és, els homes que uneixen a la força de la tècnica política la força d'un ideal.

I no es cregui ningú que l'entrar per aquest camí sigui una provatura excepcional, un salt dins d'un món desconegut. Ben al contrari. La forma federativa no és la constitució normal de l'Estat modern, és la més generalitzada, la dels pobles directament governats, la dels homes dels homes. La immensa majoria dels homes dels homes viuen en Estats d'aquesta mena, i les corrents de la opinió universal, des de les que remouen les masses de la democràcia socialista fins a les que dirigeixen la història, dibuixen les veus del terror i les extensions del xen en l'horitzó novament federalisme. El triomf de l'estat esclatant, tiva en la guerra actual ha estat el foc, i d'ha passat per les proves d'igual la un foc com no en recorda pas en tots la Història, i n'ha sortit victorios. I els ordres. Després de la guerra, l'unitària anirà desapareixent, esdev més rara cada dia; restarà a manera excepció pels petits pobles homogenis, com el govern directe, com l'assemblea a la plaça pública, com tantes fossilitzacions d'institucions caigudes supervivents en una que altra comarca obscura i retirada.

Al Parlament

Aquest és el nostre sentit, clara, sincera i totalment exposat, sobre els problemes presents i sobre el problema sempre actual, perquè és d'avui i d'ahir i de sempre, de constituir Espanya.

Concients de la nostra responsabilitat, de la dels ciutadans tots, així com de les responsabilitats gravíssimes dels homes, ministres o no, que tenen part a la direcció suprema del país, complim la obligació sagrada d'adresar a tots la nostra paraula: demanant als uns que surtin de la passivitat, de la rutina, de la subjecció social i política i s'enlairin a ciutadans veritables, àrbitres de la seva voluntat, a membres vius del cos social, acoblant-se entorn d'un ideal col·lectiu, d'una sentimentalitat generosa que els porti a la lluita penosa i heròica amb els abusos i les violències i les il·legalitats dels homes que frueixen els beneficis del poder. I als altres, als governants, reclamant-los que deixin lliure la via legal oberta a la opinió, que obrin desseguida el Parlament, per tal que els partits populars, els que tenen les seves arrels en masses d'electors veritables, guinguin a la tribuna parlamentària aclarir ombres, exigir responsabilitats i donar satisfacció a les ansietats renovadores cançades de perpetuats esperes, iniciant i propulsant una actuació àmpliament constituïent.

Barcelona, 14 de juny de 1917.

Senadors: Raimon d'Abadal; Joan Garriga i Massó; Pere Rahola Molinas; Frederic Rahola Tremols; Lluís A. Sedó; Leonci Soler i March; Joan Valles i Pujals.

Diputats: Antoni Albalall i Vidal; Josep Bertran i Musitu; Eusebi Bertrand i Serra; Francesc Cambó i Batlle; Marquès de Camps; Josep Claret i Assols; Manuel Farguella i de Magarola; Lluís Ferrer-Vidal; Antoni Jansana i Llopart; Magí Morera i Galicia; Bonaventura M. Plaja i Tapis; Albert Rusiñol i Prats; Joan Ventosa i Calvell.

Tip Josep Trayter, Cervantes, 13. Figueres

